

Sprøytehusene

Sprøytehus nr. 2 ved kirka. Foto: E. H. Torjusen/DF

Et sprøytehus er et hus til å oppbevare brannutstyr, som bøtter og brannsprøyter, derav navnet.

Det første sprøytehuset

Det første sprøytehuset i Egersund var et lite hus med 14 kvadratmeter grunnflate.¹⁾ Ifølge branntaksasjon etter bybrannen i 1843, var huset oppført av planker og bord, teglteknet og malt.²⁾ Det sto ved [Egersund kirke](#), til venstre for kirkeporten. Det sto opprinnelig utenfor kirkemuren, men etter 1838 ble det flyttet et lite stykke inn på kirkegården, slik at siden som vendte mot kirka sto delvis inni kirkemuren.³⁾

Huset ble sannsynligvis bygget i eller like etter 1784, siden Egersund da skulle innlemmes i Norges Brannkasse. Brannkassen hadde i utgangspunktet bare plikt til å forsikre kjøpstedenes bygninger, men andre tettsteder kunne innlemmes etter søknad.⁴⁾ For kjøpstedene gjaldt «Forordning, ang. Brandvæsenet for Kjøbstæderne» fra 1767 (da Norges Brannkasse ble opprettet), der det beskrives hvilke brannredskaper som skal skaffes og vedlikeholdes.⁵⁾ Forordningen stiller krav om at brannredskapene skal oppbevares i et «Brandhus, som oven og neden skal være tørt», et krav som etter innlemmingen i brannkassen også må ha blitt gjort gjeldende for Egersund.

På toppen av taket til sprøytehuset ved kirka var det en liten figur som holdt en brannbøtte og en brannøks. Denne gjenstanden befinner seg i dag på Dalane Folkemuseum. Museets eldste protokoll går tilbake til 1907, og der finner man gjenstanden som nummer 1, altså den første innførte gjenstanden: «En utskaaren Gut staaet paa det gamle Sprøitehus paa [Lahellen](#). Antagelig fra Aar 1785, arbeidet av [Ludvig Feyling](#) født i Tyskland».

På bygningen kan man i fotografier fra 1880- og 1890-tallet se at det var et skilt hvor det sto «Sprøite Hus No2». ⁶⁾ Det er ikke kjent når sprøytehusene ble nummererte.

I forbindelse med [bybrannen i 1843](#) ble huset nedrevet for å hindre at brannen skulle spre seg til kirka, men det ble gjenoppbygget like etterpå.⁷⁾ Ut fra foto fra 1890-tallet ser det ut til at sprøytehuset utenfor kirka sto helt fram til 1896, da kirkemuren (som sprøytehuset på det tidspunktet sto delvis inni) ble fjernet og erstattet med jernstakittgjærde.

Flere sprøytehus

Det eksisterte ytterligere to sprøytehus i Egersund, som ble bygget seinere: Det ene i krysset med [Nygaten](#) og [Aarstadgaten](#), og det andre på [Fabrikkplassen](#). I dag er det kun sprøytehuset i krysset med Nygaten og Aarstadgaten som fremdeles eksisterer, men det brukes ikke lenger som sprøytehus.

Fra sprøytehus til brannstasjon

Sprøytehusene i Egersund var i bruk fram til brannstasjonen i [Lervika](#) ble tatt i bruk cirka år 1900. Den ble planlagt og omtalt som et sprøytehus i 1898, men omtales som en brannstasjon bare noen få år seinere.

¹⁾ ²⁾ ⁷⁾

Hammer, Thomas Henrik. 1843. «Thingsvidne og Taxationsforretning i Anledning af Ildebranden den 14de September». I Ekstraretsprotokoll B.a.3, nr. 63. Avskrift. Dalane Folkemuseum.

³⁾

Aarstad, Ingvald. 1925. «Egersunds kirke. IV.» Egersundsposten, 25. august 1925.

⁴⁾

Grude, Egil Harald og Hamre, Harald. 1996. Strandsted og ladested: Egersund fram til 1880. Egersund: Eigersund kommune, 80.

⁵⁾

Mejlænder, Otto. 1859. Almindelig Norsk Lovsamling. For Tidsrummet fra 1660-1860. 1ste Bind. 1660-1825. Christiania: Chr. Tønsbergs Forlag.

⁶⁾

Torjusen, Erik Hadland, cirka 1890. Fotografi av Egersund kirke. DFF-EHT0988. Dalane Folkemuseum.

 Egersund byhistoriske leksikon
<https://dalanefolkemuseum.no/leksikon/>
 PDF produsert 09.06.2026 13:08.
 Artikkelen kan brukes fritt mot kreditering.

Produsert med støtte fra:
 Dalane Folkemuseum
 Museumsveien 20, 4373 Egersund
<https://dalanefolkemuseum.no>